

# 2e Voortgangsrapportage 2023



WETTERSKIP  
FRYSLÂN



## Inhoudsopgave

Inhoudsopgave .....	3
Inleiding .....	4
Samenvatting .....	5
Opgave Strategie en omgeving .....	8
Opgave Assetmanagement .....	11
Opgave Keringen .....	15
Opgave Watersystemen .....	21
Reguleren van watertekort en wateroverlast .....	23
Opgave Waterketen .....	30
Opgave Bedrijfsvoering .....	38
Belastingopbrengsten .....	43
Bestemmingsreserves .....	44

## Inleiding

Met deze voortgangsrapportage wordt een tweede prognose van het jaarresultaat, de investeringen en de beleidsvoortgang over het jaar 2023 afgegeven. De financiële prognose wordt vertaald in een wijziging op de door het algemeen bestuur vastgestelde begroting 2023.

Afgesproken is dat de voortgangsrapportage een afwijkingenrapportage is. Alles wat afwijkt van wat in de begroting is voorgenomen, wordt gerapporteerd en toegelicht. Hierdoor kan de indruk ontstaan dat er veel afwijkingen zijn, maar de meeste doelstellingen uit de begroting liggen op schema.

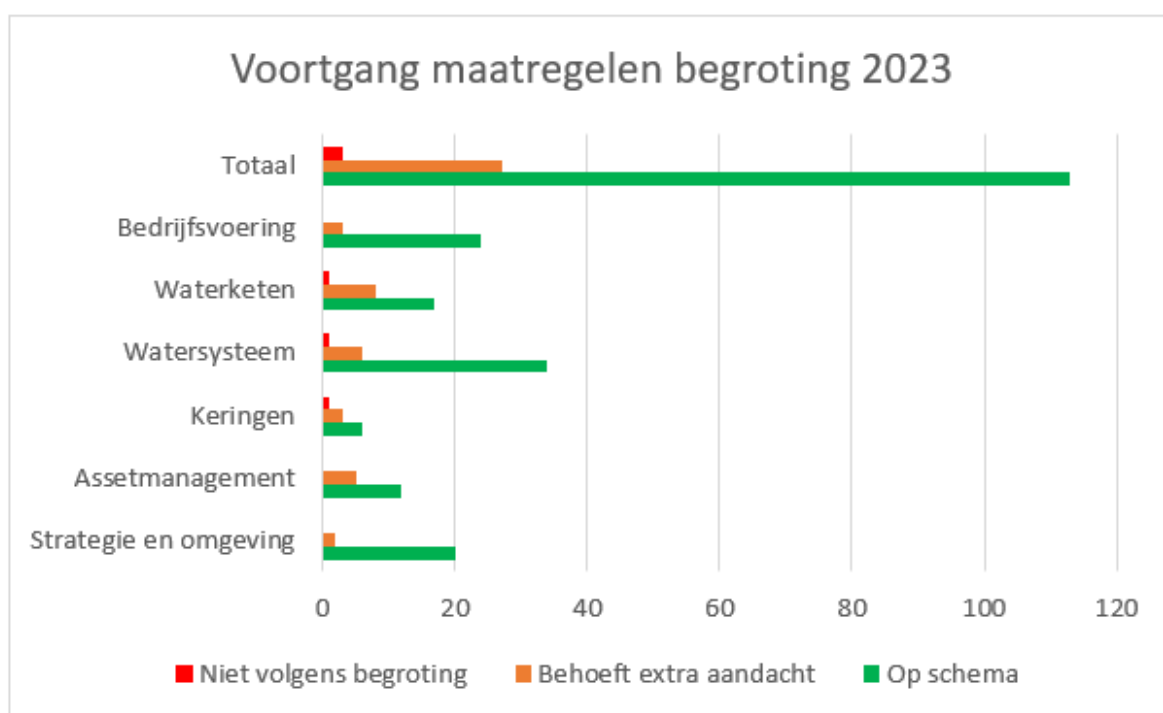
In de volgende hoofdstukken schetsen wij het beeld van de status van het Wetterskip Fryslân volgens de zogenoemde trechtersvorm. Wij geven u in hoofdstuk 2 een totaal beeld van de beleidsmaatregelen, de financiën en maatschappelijke ontwikkelingen. Vervolgens zoomen we in hoofdstuk 3 op de opgaves in. Per opgave worden, zowel de inhoudelijke voortgang van de beleidsdoelen beschreven als de afwijkingen van de netto lasten en de voortgang van de investeringen. Daarnaast worden de risico's behorende bij deze opgave beschreven voor zo ver die gewijzigd zijn. Aanvullend worden de belastingopbrengsten behandeld en tot slot worden de ontwikkelingen in de bestemmingsreserves weergegeven.

## Samenvatting

Dit hoofdstuk geeft inzicht in het totaal beeld van de voortgang op basis van de gegevens tot en met juli 2023. We beginnen om inzicht te geven in de voortgang van onze beleidsmaatregelen zoals deze in de begroting 2023 zijn opgenomen. Daarna geven we de laatste stand van zaken voor wat betreft de begroting weer. Een nadere uitwerking van de beleidsmaatregelen en de stand van zaken van de begroting vindt u verderop per opgave nader toegelicht.

### Beleidsmaatregelen

Deze tabel geeft een indruk van de voortgang van de beleidsmaatregelen. Over het tweede kwartaal 2023 liggen 113 van de 143 beleidsmaatregelen (79%) op schema. De afwijkingen worden in het vervolg van deze rapportage per opgave toegelicht. Omdat de voortgangsrapportage een afwijkingen rapportage is, wordt daar waar een beleidsmaatregel op "groen" staat, deze niet verder toegelicht.



### Financiën

bedragen x € 1.000

Resultaat totaal	Oorspronkelijke begroting	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023 n.a.v. VR2	Nieuwe begroting 2023
Netto belastingopbrengsten		168.128	1.533	169.661
Netto lasten		181.207	-1.539	179.668
<b>Jaarresultaat voor onttrekking</b>		<b>-13.079</b>	<b>3.071</b>	<b>-10.008</b>
Onttrekking bestemmingsreserves		3.141	466	3.607
Onttrekking algemene reserve		9.938	-3.537	6.401
<b>Te bestemmen resultaat</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>
Voorstel dotatie bestemmingsreserves		-	-	-
<b>Ten gunste/laste van algemene reserve</b>		<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

Per opgave zien de netto lasten er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Strategie & omgeving	10.502	10.662	0	10.662
Assetmanagement	2.931	2.931	-106	2.825
Keringen	28.730	29.272	0	29.272
Watersystemen	75.255	78.613	115	78.728
Waterketen	45.759	45.998	0	45.998
Bedrijfsvoering	12.580	13.732	-1.548	12.184
<b>Eindtotaal</b>	<b>175.756</b>	<b>181.207</b>	<b>-1.539</b>	<b>179.668</b>

## Toelichting op Wijziging begroting 2023.

### Netto belastingopbrengsten

Op basis van de rapportage van het NBK (Noordelijk Belasting Kantoor) vallen onze belastingopbrengsten € 1.533.000 hoger uit dan dat wij nu begroten. Een nadere toelichting op de cijfers vindt u in het hoofdstuk "Belastingen".

### Netto lasten

Bij een aantal opgaven kunnen we de begroting naar beneden toe bijstellen. Bij twee opgaven moet de begroting naar boven worden bijgesteld. Er is per saldo een afwijking van € 1.539.000 ten opzichte van de actuele begroting. Dit is een afwijking van 0,7%.

### Bestemmingsreserves

Ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage verwachten wij een extra onttrekking aan de bestemmingsreserves van € 466.000. Een toelichting op de mutaties vindt u in het hoofdstuk "Bestemmingsreserves".

### Algemene reserve

Bij het opstellen van de begroting is besloten om het negatieve saldo van de begroting, incidenteel te dekken vanuit de algemene reserve. Als gevolg van de toename van de belastingopbrengsten, het naar beneden bijstellen van de begroting en de extra onttrekking aan de bestemmingsreserves, kan de onttrekking aan de algemene reserve omlaag worden bijgesteld.

## Investerings/verstrekkingen

Bij het vaststellen van de begroting 2023 heeft het algemeen bestuur de investeringsplanning 2023 vastgesteld. Zij heeft daarmee het dagelijks bestuur gemandateerd om die projecten tegen de vastgestelde kredieten uit te voeren. Afgesproken is dat het dagelijks bestuur deze kredieten met een separaat besluit moet verstrekken aan de organisatie. Pas dan kan het project daadwerkelijk worden gestart.

In de onderstaande tabel worden in de kolom begroting 2023, de te verstrekken investeringskredieten 2023 weergegeven. Het gaat hier om kredieten van investeringsprojecten die in 2023 starten. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie.

De Prognose 2-2023 geeft de verwachte verstrekkingen weer. De verschillen tussen de begroting en prognose worden toegelicht bij de desbetreffende opgave.

Het verschil tussen Bruto en Netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, denk hierbij aan subsidies, bijdragen van derden of co-financiering.

bedragen x € 1.000

	begroting 2023		Prognose 2 2023		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Strategie en Omgeving	4.450	4.450	0	0	-/- 4.450	-/- 4.450
Keringen	19.721	16.650	23.714	18.100	3.993	3.993
Watersystemen	15.741	15.741	10.975	10975	-/- 4.766	-/-4.766
Waterketen	11.009	11.009	11.450	11.450	441	441
Bedrijfsvoering	4.101	4.101	4.101	4.101	0	0
<b>Totaal</b>	<b>55.022</b>	<b>51.951</b>	<b>50240</b>	<b>44.626</b>	<b>-/-4.118</b>	<b>-/-4.118</b>

## Opgave Strategie en omgeving

Portefeuillehouders: Dagelijks bestuur

### Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Planvorming

### Actuele ontwikkelingen en trends

Met andere overheden wordt (samen)gewerkt aan een aantal strategische programma's die bepalend zijn voor de toekomstige inrichting van de provincie Fryslân?

De Friese uitwerking van de structurerende keuzes van de WaBos-brief heeft plaatsgevonden in de blauwe omgevingsvisie "Fryslân Klimaatbestendig 2050+". Met het vaststellen van deze visie in het AB in juli 2023 is de visie onderdeel geworden van de plancyclus van WF.

Vanuit het coalitieakkoord "Meiïnoar wurkje oan wetter, foar no en foar letter!" wordt gewerkt aan een uitvoeringsprogramma voor de komende vier jaar. Naast het voortzetten van reguliere (en wettelijke) werkzaamheden, wordt op onderdelen ook accentverschuivingen voorgesteld, inhoudelijk dan wel in werkwijze. Daarnaast zijn nieuwe ambities benoemd die nader geconcretiseerd moeten worden. Het uitvoeringsprogramma zal na vaststelling in het DB als bijlage bij de begroting 2024 worden toegestuurd aan het algemeen bestuur.

### Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.



Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
Deelname OVEF en deelnemen aan regionale energie-initiatieven	Oranje
Gebruiken overwinst windturbines voor versnellen en stimuleren energietransitie	Groen
Minder malen en malen in perioden dat duurzame stroom beschikbaar is	Groen
Monitoren van lachgas en methaan op rwzi's. Plan opstellen om emissie omlaag te brengen	Groen
Adviseren gemeenten over mogelijkheden warmte uit oppervlaktewater en afvalwater	Groen
Mogelijkheden verkennen om onze infrastructuur in te zetten voor energietransitie	Groen
BoVi en Blauwe drager vaststellen door algemeen bestuur	Groen
In beeld brengen kansrijke scenario's voor bijdrage robuust en veerkrachtig Fries Boezemsysteem	Oranje
Klimaatstresstest voor vitale en kwetsbare functies uit het deltaprogramma	Groen
Uitwerken en invoeren participatiebeleid	Groen
Opstellen en vaststellen nieuwe Inspraak- en participatieverordening	Groen
Ondersteunen waterschapsverkiezingen maart 2023	Groen
Aanbieden trainingsprogramma nieuw bestuur	Groen
Jeugdpanel in de loop van 2023 operationeel	Groen
Opstarten verschillende innovatieprojecten	Groen
Samenwerken met kennisinstututen aan onderzoeksprogramma's	Groen
Landelijk samenwerken aan educatiematerialen	Groen
Aanbieden om excursies op onze assets te boeken	Groen
Samen met andere partners werken in het jongerenproject Water en Klimaat	Groen
Organiseren gastlessen, projecten en excursies voor MBO-scholen	Groen
Ondersteunen Blue Deal programma gemeente Beira, Moçambique, op het gebied van sanitatie en stedelijk waterbeheer	Groen
Ondersteunen ARA Sul, Moçambique bij monitoring grondwatersysteem, vergunningverlening, verbeteren infiltratie en opstellen grondwaterbeheerplan.	Groen

## Wat willen we bereiken?

### Spoor 1: Energieneutraal

In 2025 willen we energieneutraal zijn. Als we energie besparen en zoveel mogelijk energie duurzaam opwekken, stoten we minder CO2 uit. Dit is een tussenstap op weg naar onze ambitie van klimaatneutraliteit. We hebben de afgelopen jaren allerlei maatregelen uitgevoerd om energie te besparen. Samen met de gemeente Súdwest-Fryslân hebben we 100% van de aandelen van de vier windmolens in windpark Nij Hiddum-Houw aangekocht. Hiermee hebben we de stap naar 100% eigen duurzame energieopwek gerealiseerd.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Deelname OVEF en deelnemen aan regionale energie-initiatieven

#### Voortgang maatregel

Er waren zorgen over de leverings- en afnamezekerheid van stroom per 1-1-2024 door OVEF. Begin september zijn er gesprekken gevoerd met de interim-directeur van de OVEF. Dit leidt naar alle verwachtingen tot levering van stroom door OVEF conform de oorspronkelijke afspraak.

## Wat willen we bereiken?

### Lange termijn verkenning boezemwatersysteem

Samen met de provincie Fryslân brengen we in kaart wat de gevolgen zijn van de verwachte klimaatverandering voor de boezem. Als tijdshorizon nemen we het jaar 2100. We identificeren knelpunten en schetsen mogelijke oplossingen. Voor de zomer van 2022 hebben we samen met de belanghebbenden de effecten van deze oplossingen in beeld gebracht. Ook hebben we bekeken of er oplossingen voor verder uitwerking af kunnen vallen.

## Wat gaan we daar voor doen?

**In de tweede helft van 2022 en in 2023 brengen we kansrijke scenario's in beeld die bijdragen aan een robuust en veerkrachtig Fries boezemsysteem**

### Voortgang maatregel ■

De afgelopen periode is capaciteit ingezet op de BOVi. In 2023/2024 zal een verkenning worden gedaan of en wanneer extra gemaalcapaciteit nodig is, conform hetgeen in het coalitieakkoord opgenomen is. Daar op volgend zal de uitwerking van het boezemplan, inclusief kansrijke scenario's voor een robuust en veerkrachtig boezemsysteem, opgepakt worden.

## Exploitatie

*bedragen x € 1.000*

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Strategie & omgeving	10.502	10.662	0	10.662
Eindtotaal	10.502	10.662	0	10.662

### Toelichting op wijziging begroting 2023

De begroting voor de opgave Strategie & Omgeving hoeft niet te worden aangepast.

## Investerings

Voor 2023 staat er in totaal voor € 4,5 miljoen aan investeringen gepland. Dit is het restant van het krediet voor 'Zon op rwzi's'. De mogelijkheden om nog meer zonnepanelen op onze rwzi's te leggen, zijn nog zeer beperkt. We willen dit restant krediet de komende jaren dan ook gaan inzetten voor energie- en CO2 reductie maatregelen. De beschikbare investeringsruimte kan ook gekoppeld worden aan het krediet voor klimaatmitigatie, waar de komende jaren een krediet voor beschikbaar is. We kunnen de middelen dan inzetten voor maatregelen om uitvoeringsprojecten klimaatneutraal te maken. De ideeën daarvoor worden uitgewerkt ter voorbereiding op de begroting 2024. Daarbij zal ook gekeken worden naar de mogelijkheden van co-financiering.

## Risico's

Er zijn in de begroting geen risico's opgenomen die betrekking hebben op de opgave Strategie & Omgeving. Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan.

## Opgave Assetmanagement

Portefeuillehouders: Frank Jorna, Gerben de Boer, Remco van Maurik

### Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Inrichting en onderhoud watersystemen

### Actuele ontwikkelingen en trends

De basis van assetmanagement is goed inzicht in ons areaal. Waar bevinden de assets zich, wat is hun conditie en onderhoudshistorie, welke beheerplannen zijn nodig voor instandhouding en hoe zijn processen en datamanagement georganiseerd? Onze inspanningen in deze zijn gericht op het verbeteren van processen, het optimaliseren van data, het doorontwikkelen van inzicht in de kosten, het areaal op orde brengen en het doorontwikkelen van het onderhoudsproces. De legger (vastgesteld vanuit de Waterwet en de Waterschapswet) omvat de tekeningen en documenten waarop het hele werkgebied van het waterschap staat. We gebruiken de legger om het gebied te beheren en te onderhouden en daarvoor is het van belang dat de gegevens op de legger actueel zijn. In 2023 stellen we, net als in 2022, de wijzigingen in de legger vast. In dat verband werken we samen met de gemeenten aan het opstellen van de bijbehorende beleidsregels voor stedelijk water. Verder brengen we oeverconstructies in kaart en leggen we de natuurvriendelijke assets vast. Een andere actuele ontwikkelingen is de uitwerking van het Strategisch Assetmanagement Plan, dat begin 2023 door het bestuur is vastgesteld. Daar staan de activiteiten in die de komende jaren nodig zijn om assetmanagement verder te implementeren, zoals bijvoorbeeld de uitwerking van de risicomatrix.

### Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
We starten met het vastleggen van de installatieonderdelen van de rwzi's.	Groen
We werken de legger minimaal twee keer bij en leggen hem vast.	Oranje
We laten de beleidsregels voor stedelijk water vaststellen	Groen
We implementeren de processen voor de onderdelen inspecteren en beoordelen en vullen ontbrekende data in het beheerregister van de RWK en LWK aan	Oranje
We leggen in het beheerregister oeverconstructies ten behoeve van vaarwegen vast.	Oranje
Opnemen NVA's in de legger en vaststellen van de legger.	Oranje
Vorbereiden van de opdracht voor de inventarisatie van alle walbeschoeiingen en overige oeverconstructies in de Friese boezem (voor zover van belang voor Wetterskip Fryslân).	Groen
De digitale infrastructuur gereed maken voor verwerking in het GIS met aanvullingen in het beheerregister.	Groen
Vervangen of verwijderen walbeschoeiing.	Groen
Besluitvorming en implementatie GeoAI (schouw mbv kunstmatige intelligentie). Ontwerp en implementatie schouw-zaaksysteem	Oranje
Kostenontwikkelingscenario's voor sifons.	Groen
Start vervangen van 2G- en 3G- units en afronden van de uitgefaseerde telemetrie-units.	Groen
Woudagemaal draait op fossielvrije brandstof	Groen
Toegangsbeveiliging (riool)gemalen vervangen	Groen
Plan van aanpak opstellen doorontwikkelen onderhoudsproces	Groen
Keuze inrichting ICT-systemen.	Groen
Implementatie van voorraadbeheer.	Groen

## Wat willen we bereiken?

### Continu legger

In 2022 is de legger vastgesteld. Deze vaststelling gebeurt periodiek waarbij we alle wijzigingen sinds de vorige leggestelling meenemen. Deze leggestelling is van belang voor de komst van de Omgevingswet. En voor de overgang naar een 'continu legger' waarbij we wijzigingen sneller en vaker verwerken. We passen de processen zo aan dat het mogelijk is om verschillende keren per jaar een legger vast te stellen.

## Wat gaan we daar voor doen?

**We werken de legger minimaal twee keer bij en leggen hem vast**

### Voortgang maatregel ■

Gezien de noodzakelijke inspanningen wordt de legger in 2023 één keer bijgewerkt en vastgesteld (in september). Dit heeft geen verdere consequenties.

## Wat willen we bereiken?

### Waterkeringen

Voor de primaire en secundaire keringen (PK en SK) gaan we de data op orde brengen. Daarmee voldoen we aan onze wettelijke zorgplicht.

## Wat gaan we daar voor doen?

**We implementeren de processen voor de onderdelen inspecteren en beoordelen. We vullen de ontbrekende data in het beheerregister van de RWK en LWK aan.**

### Voortgang maatregel ■

Voor de primaire keringen verloopt de uitwerking van deze maatregel met enige vertraging door capaciteitsgebrek. De implementatie zal in 2024 worden afgerond.

**We leggen in het beheerregister oeverconstructies ten behoeve van vaarwegen vast.**

### Voortgang maatregel ■

De vastlegging vindt niet in 2023, maar in 2024 plaats. Dit levert geen problemen op.

## Wat willen we bereiken?

### Natuurvriendelijke assets

Op dit moment ontbreken in de legger de natuurvriendelijke assets (NVA). Dit zijn voorzieningen die in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn aangelegd om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Denk aan natuurvriendelijke oevers en vispassages in luwe ondiepe waterzones.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Opnemen NVA's in de legger en vaststellen van de legger

#### Voortgang maatregel

Door voorafgaande vaststellingsprocedure van de Beleidsregels Legger in 2023, volgt de ter inzage legging van de NVA-Legger in het voorjaar van 2024. Hierbij wordt gestuurd op een gezamenlijk proces met de vaststelling van overige jaarlijkse Leggerwijzigingen. Dit levert geen problemen op.

## Wat willen we bereiken?

### Toezicht schouwwateren

We hebben steeds vaker te maken met periodes van droogte of juist met hevige regenval. Waterlopen die goed onderhouden zijn, in lijn met het vastgestelde ecologische ambitieniveau, zijn belangrijker dan ooit. Naast het onderhouden van onze hoofdwateren voeren we ook jaarlijks toezicht uit op het onderhoud van schouwwateren door eigenaren. Bij het toezicht zetten we slimme technieken in, zodat we het toezicht duurzaam en kosteneffectief kunnen blijven uitvoeren. Denk daarbij aan het inzetten van kunstmatige intelligentie (GeoAI). Hiermee kunnen we (gedeeltelijk) op basis van lucht- of satellietbeelden toezicht houden.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Besluitvorming en implementatie GeoAI. Ontwerp en implementatie schouwzaaksysteem

#### Voortgang maatregel

Jaarlijks schouwen we het halve beheergebied. In 2022 hebben we het westen gedaan, in 2023 gaan we naar het oostelijk deel. Een besluit over een definitieve implementatie wordt pas gemaakt nadat in beide deelgebieden ervaring is opgedaan met GeoAI, dus na de schouw 2023.

## Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Assetmanagement	2.931	2.931	-106	2.825
Eindtotaal	2.931	2.931	-106	2.825

### Toelichting op wijziging begroting 2023

#### **Personeelskosten € 275.000 voordelig**

Het verloop bij de eigen onderhoudsdienst is zodanig dat de afgelopen maanden veel vacatures hebben opengestaan. De personeelskosten zijn daarom lager dan begroot.

#### **Projecturen € 75.000 nadelig**

De eigen onderhoudsdienst besteedt minder uren aan investeringsprojecten dan begroot, omdat de beschikbare capaciteit noodzakelijk is om preventief en repressief onderhoud uit voeren. De projectmatige activiteiten worden voornamelijk uitbesteed.

#### **Onderhoud installaties € 100.000 nadelig**

Het onderhoud van een aantal installaties in de bedrijfsgebouwen kon niet langer worden uitgesteld. Dat was in de begroting niet voorzien.

## Investerings

Deze opgave heeft geen investeringen.

## Risico's

De in de begroting 2023 opgenomen risico's met betrekking tot de opgave Assetmanagement beschreven beheersmaatregelen worden ten uitvoer gebracht; er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave Assetmanagement.

## Opgave Keringen

Portefeuillehouder: Frank Jorna

### Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens
- Planvorming

### Actuele ontwikkelingen en trends

De omvang van het landelijke dijkversterkingsprogramma wordt groter dan gedacht; er moeten meer kilometers worden versterkt dan gepland. Dit maakt dat er op landelijk niveau bestuurlijke keuzes nodig zijn met mogelijke gevolgen voor de planning en de financiering. Een andere ontwikkeling is dat de budgetten voor de planuitwerking van de HWBP projecten bij Koehool-Lauwersmeer onder druk staan. We analyseren de ontwikkelingen en de mogelijkheden om hierop bij te sturen.

### Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
Rapportage zorgplicht 2022 is klaar voor 1 mei 2023	Oranje
Memo Klaar voor het stormseizoen is klaar voor 15 december 2023	Groen
Plan van aanpak beoordelingscyclus 2023-2035 voor de zomer door DB vastgesteld	Rood
Dijkversterking Koehool- Lauwersmeer	Oranje
Uitwerkingsvoorstel overdracht primaire waterkeringen Waddeneilanden	Groen
Strategie grondbalans dijkversterking KLM	Groen
Strategie Werken in Natura2000 dijkversterking KLM	Oranje
Uitwerking integraal uitvoeringsplan infrastructuur Harlingen	Groen
Programma IJsselmeerkust verkennen maatschappelijke initiatieven	Groen
Verbeteren 30 km regionale keringen(vh BM)	Groen

### Wat willen we bereiken?

#### Beheer en onderhoud van dijken

Dijken, duinen, sluzen, gemalen, uitwateringsduikers en inlaten langs de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer moeten veilig zijn voor in het stormseizoen dat op 1 oktober begint. Alle werkzaamheden die daarvoor nodig zijn, vallen onder onze 'instandhoudingsopgave' en zijn onderdeel van onze zorgplicht. Zo herstellen we eventuele schade aan de dijk na het stormseizoen. Denk aan het herstellen van slechte delen van de asfaltglooiing. Verder onderhouden we de dijk door het beweiden met schapen. Ook houden we de graszoden op de dijk in goede staat.

We inspecteren de keringen volgens ons inspectieplan. Eventuele onvolkomenheden leggen we vast. Ook bepalen we wanneer herstel moet plaatsvinden. Daarbij maken we een afweging aan de hand van urgentie en risico's. Voordat het stormseizoen begint, testen we de sluitingsprotocollen voor de kunstwerken in de praktijk. Ook actualiseren we de bestrijdingsplannen voor hoogwater en controleren we het dijkbewakingsmaterieel en de hoeveelheden noodmaterialen. Voldoet de waterkering niet meer aan de normen, dan nemen we voorlopige maatregelen tot we de waterkering structureel kunnen verbeteren. Als onderdeel van de opgave assetmanagement werken we continue aan het op orde krijgen én houden van ons (digitale) datamanagementsysteem.

De dijk krijgt steeds vaker ook een publieke functie. Door deze ontwikkeling hebben we vaker overleg met initiatiefnemers van activiteiten. We staan dit vaak toe mits de activiteit geen gevolgen heeft voor de veiligheid, het beheer en/of onderhoud van de dijk, het geen commerciële activiteit is en de onderhoudskosten niet toenemen.

### Wat gaan we daar voor doen?

#### Rapportage zorgplicht 2022 afronden

##### Voortgang maatregel ■

De onduidelijkheid in de rollen en taken is via het werkproces geactualiseerd. Dit wordt nu in praktijk gebracht en waar nodig verder aangescherpt. De verwachting is dat de rapportage zorgplicht aan het eind van het jaar weer goed ingeregeld is.

Opgemerkt wordt dat het beheer en onderhoud aan de dijken goed verloopt.

### Wat willen we bereiken?

#### Beoordeling waterveiligheid primaire waterkeringen

Als beheerder beoordelen we of onze primaire waterkeringen voldoen aan de geldende veiligheidseisen. De beoordeling is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. We zorgen ervoor dat we de primaire waterkeringen tijdig aanpassen aan nieuwe technische inzichten of aan veranderende klimaatomstandigheden. De Omgevingswet vereist continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire keringen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. In 2022 is de vorige cyclus afgerond. Vanaf 2023 start de volgende beoordelingscyclus van 12 jaar die tot 2035 gaat lopen.

### Wat gaan we daar voor doen?

#### Plan van aanpak beoordelingscyclus 2023-2025 afronden in zomer 2023

##### Voortgang maatregel ■

De 12-jarige planning van ons te beoordelen areaal is gereed. Het plan van aanpak wordt opgesteld zodra het nieuwe beoordelingsinstrumentarium (BOI2023) beschikbaar gesteld is door het Rijk. Duidelijk is dat dit later komt dan verwacht, maar een nieuwe datum is nog niet door afgegeven. Omdat we van het Rijk afhankelijk zijn kunnen we het plan van aanpak dit jaar niet formaliseren.



## Wat willen we bereiken?

### Planuitwerking dijkversterking Koehool- Lauwersmeer

Het traject Koehool – Lauwersmeer is 47 kilometer lang. De totale kosten zijn geraamd op zo'n € 300 miljoen. Voor de planuitwerkingsfase van het project Koehool-Lauwersmeer is één beschikking afgegeven. In december 2021 heeft het Algemeen Bestuur voor de gehele fase één krediet beschikbaar gesteld. Net als in de verkenningsfase, werken we in de planuitwerking gebiedsgericht. Samen met de gebiedspartners werken we aan een veilige dijk. Daarbij nemen we zoveel mogelijk koppelkansen in het project mee. De gebiedsinitiatieven die wij niet kunnen koppelen, krijgen later mogelijk een plek in het Fries Programma Waddenzee dat onder de regie van de provincie Fryslân staat.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Dijkversterking Koehool- Lauwersmeer

#### Voortgang maatregel

De planuitwerking voor de dijkversterking Koehool-Lauwersmeer wordt gefaseerd en in delen opgepakt, omdat de aard van de projecten anders is (hard en zacht). De programmering en planning is hierop aangepast en als zodanig ingediend bij het landelijke HWBP.

- Koehool-Zwarte Haan
- project Groen (de groene, brede dijk)
- project Wierum-Peasens Moddergat.

Vanuit de beheersbaarheid zijn de projecten organisatorisch, financieel en ook qua aanpak gesplitst.

De uitwerking van de plannen blijkt complexer dan vooraf gedacht, de vooraf geschetste risico's en onzekerheden zijn taai en blijken lastig oplosbaar. Denk aan de stikstofvrijstelling die verdwenen is, en het vergunbaar krijgen van de ontwerpen, en de prijsstijgingen.

Opgeteld maakt dat de beschikbare budgetten onder druk staan en hierop zal moeten worden bijgestuurd. De analyse is helder en de diverse maatregelen en oplossingen voor bijsturing zijn inmiddels gestart. In de financiële rapportage in de herfst rapporteren we opnieuw.

### Strategie Werken in Natura2000 dijkversterking KLM

#### Voortgang maatregel

De buitendijkse groene variant waarbij we in de Waddenzee terecht komen, vereist een Vergunning Wet Natuurbescherming. Dit is een grote uitdaging en ook complexer dan vooraf ingeschat. Er is samen met het Rijk een Ecologisch Perspectief opgesteld waarbij de combinatie met de PAGW opgave gevonden is. De juridische mogelijkheden om zo te komen tot een vergunning worden samen met het Rijk onderzocht.

Alle inspanningen hebben echter nog niet geleid tot een concreet zicht op toestemming. Het komende half jaar moet er duidelijkheid gaan ontstaan over de haalbaarheid van de 'groene variant'.

Een tweede uitdaging is de stikstofvergunning. Door de veranderende regelgeving moet nu ook (zo veel mogelijk) emissieloos worden gewerkt.

## Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Keringen	28.730	29.272	0	29.272
Eindtotaal	28.730	29.272	0	29.272

### Toelichting op wijziging begroting 2023

De begroting voor de opgave Keringen hoeft niet te worden aangepast.

## Investerings

In onderstaande tabel is de eindwerk-inschatting per project weergegeven. De eindwerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afromingen en aanvullend krediet.

### Lopende projecten

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindwerkinschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Primaire Keringen	42.698	10.334	44.098	11.734	-1.400	-/-1.400
Regionale Keringen	36.324	30.691	34.508	30.584	1.816	107

### Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan € 100.000 of meer dan 5% worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

bedragen x € 1.000

	Krediet		Eindwerkinschatting (EWI)		Netto afwijking		Toelichting
	Bruto	Netto (A)	Bruto	Netto (B)	€ (B-A)	in %	
PK- HWBP Koehool-Lauwersmeer planfase	27.475	3.353	28.475	4.535	1.000	28,2%	A
PK-HWBP Dijk en Duinversterking Schiermonnikoog	6.380	930	6.780	1.330	400	43%	B
RK-NVO Friese Meren	1.500	920	1.374	840	-/- 80	8,7%	C

### Toelichting op onder- of overschrijding

#### A. HWBP Koehool-Lauwersmeer planfase (overschrijding € 1.000.000)

Het algemeen bestuur heeft in 2022 besloten om het interne omslagtarief (inclusief de opslag voor extra overhead) ook in 2024 door te rekenen aan de projecten. Dit tarief ligt hoger dan de gesubsidieerde bedragen vanuit het HWBP. Dit betekent dat er meer kosten doorbelast worden aan het project. Dit heeft een verwacht negatief effect van circa € 1.000.000 ten opzichte van de projectbegroting die ten grondslag lag aan de krediet aanvraag.

### B. HWBP Dijk en Duinversterking Schiermonnikoog (overschrijding € 400.000)

Het algemeen bestuur heeft in 2022 besloten om het interne omslagtarief (inclusief de opslag voor extra overhead) ook in 2024 door te rekenen aan de projecten. Dit tarief ligt hoger dan de gesubsidieerde bedragen vanuit het HWBP. Dit betekent dat er meer kosten doorbelast worden aan het project. Dit heeft een verwacht negatief effect van circa € 400.000 ten opzichte van de projectbegroting die ten grondslag lag aan de krediet aanvraag.

### C. Natuurvriendelijke oevers Friese meren (€ 80.000 onderschijding)

Het project is inmiddels afgerond en de subsidie eindafrekening is ingediend. Als de eindafrekening conform de verwachting beschikt gaat worden is de eindewerk inschatting € 80.000 gunstiger dan het krediet.

## Verstrekingen

*bedragen x € 1.000*

	begroting 2023		Prognose 2 2023		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-A)
Primaire Keringen	5.800	5.800	10.243	7.269	4.443	1.469
Regionale Keringen	13.921	10.850	13.471	10.831	-450	-19
Totaal	<b>19.721</b>	<b>16.650</b>	<b>23.714</b>	<b>18.100</b>	<b>3.993</b>	<b>1.450</b>

## Toelichting op verstrekingen

### Primaire Keringen

De verwachte verstrekingen aan netto investeringskredieten in 2023 zijn met € 69.000 verhoogd door het innovatieprojecten 'Kweldervegetatie en voorland' en continuering monitoring asfalt, dat valt onder het innovatiebudget van het HWBP. Deze projecten worden voor 100% vergoed worden door het HWBP. Echter, doordat het interne tarief voor eigen personeel hoger ligt dan de tarieven waar HWBP subsidie voor verstrekt (Handleiding OverheidsTarieven (HOT) + tarieven), is er sprake van een netto bijdrage .

Daarnaast is er € 1.400.000 extra krediet nodig voor de overschrijdingen bij de planuitwerking van de HWBP projecten Koehool Lauwersmeer en Dijk en duinversterking Schiermonnikoog als gevolg van het AB besluit om het interne omslag tarief in 2024 nog niet te verlagen. Deze aanvullende kredietaanvraag kan gedekt worden uit de kredietreserve HWBP.

### Krediet reserve HWBP

In de algemeen bestuur vergadering van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkrediet bedragen die op basis van de eindewerk-inschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP-investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjaren exploitatiebegroting. Het vormen van deze kredietreserve kan ook gezien worden als een beheersmaatregel om risico's binnen de HWBP-projecten in financiële zin te mitigeren. Conform het besluit wordt het algemeen bestuur middels de reguliere voortgangsrapportage over het verloop van de kredietreserve HWBP geïnformeerd.

Project	Fase	AB-Besluit	Bedrag
Koehool-Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	950.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	1.500.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-/-535.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	21-12-2021	-/-490.000

Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-05-2022	160.000
Innovatie Continuering monitoring asfalt	Innovatie	20-02-2023	-/-9.000
Innovatie Kwelder en voorland	Innovatie	23-05-2023	-/-60.000
<b>Saldo kredietreserve HWBP na VR1 2023</b>			<b>1.516.000</b>
Voorgestelde onttrekking n.a.v. VR 2 (HWBP project KLM en Dijk en Duin Schiermonnikoog)			<b>1.400.000</b>
<b>Saldo kredietreserve HWBP na voorgenomen AB-Besluit</b>			<b>€ 116.000</b>

## Risico's

1. Geen ecologische ruimte om te werken in het Waddengebied. Hiervoor huren we externe juridische expertise in en we leggen contact met het Europees parlement. We stemmen met het Europees Parlement af welke speelruimte er is.

2. Grip op grond. Ten behoeve van de Dijkversterkingsprojecten hebben we een grote hoeveelheid geschikte grond nodig. Er is een opdracht verstrekt binnen het programma HWBP om beleid op te formuleren om actief geschikte grond te verwerven, wat beschikbaar komt en om hiervoor een depot op te richten. Mocht dit niet lukken dan zal er "dure grond" elders verworven worden kan dit leiden tot extra transportbewegingen.

3. De bruidsschat voor de overdracht (zanderige) keringen Waddeneilanden is onvoldoende en de kwaliteit van de dijken valt tegen.

Er loopt op dit moment een traject met Rijkswaterstaat wat moet borgen dat de overdracht onder acceptabele (financiële) condities gaat gebeuren. (zie beleidsmaatregel 3), anders zullen de structurele instandhoudingskosten in de toekomst toenemen.

4. Landelijk Programma staat onder druk. Op basis van de eerste informatie uit het programmeringsproces lijkt er sprake te zijn van een forse toename van de opgaven van het landelijke HWBP programma zowel in scope (= aantal km) als in geld (gemiddelde prijs per km). Daardoor dreigt de te realiseren opgaven niet binnen de huidige bestuurlijke vastgestelde kaders (tijd en geld) door de alliantie (Rijk en alle waterschappen) van het HWBP. Als uit nader onderzoek blijkt dat de opgave inderdaad ca 1.800 km bedraagt in plaats van 1.500 km en de gemiddelde realisatie waarde per km ook richting de € 10 miljoen gaat in plaats van € 7 miljoen kan dit invloed hebben op programmering van onze projecten. De landelijke programmering wordt in oktober weer geactualiseerd.

Daarnaast zullen er binnen afzienbare tijd besluiten op bestuurlijk niveau genomen moeten gaan worden. Houden we als alliantie 2050 aan als einddatum, dan zullen de bedragen die ingelegd moeten gaan worden door de alliantiepartners – en WF - verhoogd moeten gaan worden. Schuiven we datum 2050 naar achteren, dan komt de eigen WF programmering mogelijk op losse schroeven te staan.

## Opgave Watersystemen

Portefeuillehouders: Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik

### Beleidsvelden

- Inrichting en onderhoud watersystemen
- Planvorming

### Actuele ontwikkelingen en trends

Ondanks de mutaties in personeel en bezetting slagen we er in onze taak goed uit te voeren. Droogte en wateroverschotten worden goed gemanaged, ook het verbeteren van het watersysteem blijft doorgaan. We merken wel dat het moeilijker wordt om tijdig overal aannemers voor te vinden.

#### Onderhoud waterlopen

Aanbesteding en gunning heeft plaatsgevonden. Toolboxmeetings, gesprekken over de contracten en toezicht zijn opgestart. We onderzoeken welke financiële consequenties het nieuwe bestek heeft. Het onderhoud gaat in ieder geval meer kosten door inflatie en inzet op duurzaamheid. Het zomer- en herfstonderhoud is opnieuw aanbesteed in 2023. Door de hogere brandstofprijzen en lonen wordt verwacht dat er meerkosten over 2023 zullen zijn. Pas na de definitieve afrekening in 2024 wordt duidelijk wat de jaarlijkse structurele verhoging zal zijn. In de kaderbrief voor 2025 zal hiervoor een ruimtevrager worden opgevoerd.

#### Exotenbestrijding

Het budget voor 2023 is fors verhoogd om met name de waternavel een halt toe te roepen. Door vertrek van de vakgroepleider, tijdelijke waarneming en te weinig ruimte bij de aannemers (tot juni) lijkt niet het hele budget dit jaar benut te worden. De bestrijding is in volle gang en in het najaar wordt nog een tandje bijgezet met het uitvoeren van grote projecten. In het watersysteem zijn nu geen knelpunten meer die de waterbeheersing verstoren, die zijn allemaal weggewerkt. De aannemers hebben, nu het nieuwe contract dat ingegaan is op 1 juni, de capaciteit op orde om slagvaardig het werk te kunnen uitvoeren. De komende jaren wordt gewerkt aan het nog verder terugdringen van de exoten.

## Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
Inrichten bergingsgebied Bouwepet	Groen
Verkennen circa 500 hectare aan potentieel bergingsgebied	Groen
Maatregelen Delltaprogramma zoetwater uitvoeren	Groen
Aanbieden FPLG aan het rijk	Groen
6 gebiedsprocessen actief om doelstellingen veenweideprogramma te realiseren	Groen
Gebiedsplan Aldeboarn de Deelen afgerond	Oranje
Herijken veenweideprogramma 2021 - 2030	Groen
Implementatie aanpak hoogwatercircuits	Oranje
Implementatie funderingsaanpak	Oranje
Uitvoering innovatieve pilots op basis van veenweideprogramma 2021 - 2030	Groen
Vaststellen flankerend beleid	Groen
Nieuwe regeling voor wateren buiten de hoofd en secundaire wateren	Groen
Start leggerproces met deel van de gemeenten	Groen
Vaststellen beleidsregels bebouwd gebied	Groen
Vorbereiden integraal programma bebouwd gebied	Groen
We leveren 205 hectare op met verbeterde doelrealisatie	Groen
Implementeren nota peilbeheer	Groen
Opstellen revisiepeilbesluiten Greidhoeke en Koningsdiep West	Groen
Vaststellen revisiepeilbesluiten Alde Feanen, Twizel en de Linde	Oranje
Gemalen reviseren, vervangen en amoveren in het gebied Greidhoeke	Groen
Implementeren beslisboom onderhoud beschoeiingen	Groen
Implementeren onderhoudsbestek maaien en hekkelen	Groen
Opstellen BOP's stedelijk water per gemeente	Rood
Afhandelen meldingen	Groen
Instellen van peilen conform peilbesluitenkaart	Oranje
Opstellen nota wateroverlast deelsystemen	Groen
Realisatie waterberging	Groen
Bepalen onderzoeksgebied en data voor Freshem	Groen
Bestrijden verdroging natuur in Regiodeal Zuidoost en beekdal Linde	Groen
Uitvoering geven aan enkele projecten waterconservering zandgronden	Groen
Vergroten bekendheid subsidieregeling	Groen
Houden van toezicht op nalevering Waterschapsverordening	Groen
Opstellen meerjarenplan handhaving	Oranje
Uitvoeren van 7 van de in totaal 82 KRW maatregelen	Groen
Vaststellen doelen en maatregelen met vijf gemeenten	Groen
Actualiseren van circa vijf zwemwaterprofielen	Groen
Bijdrage leveren aan provinciale gebruiksvisie waterrecreatie	Groen
Baggerwerken voorbereiden	Groen
Implementeren van het uitvoeringsplan biodiversiteit	Groen
Verbeteren van de biodiversiteit door middel van het realiseren van quick wins	Groen
Verzorgen van informatie en educatie richting de interne organisatie	Groen

## Reguleren van watertekort en wateroverlast

Maatschappelijk doel:	Zorgen voor voldoende water voor de leefomgeving
Hoofddoel:	Het watersysteem zorgt voor de juiste kwantitatieve verdeling van water

### Wat willen we bereiken?

#### Veenweidenprogramma 2021 - 2030

In 2021 hebben Provinciale Staten, het Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân en betrokken gemeenteraden het Veenweideprogramma 2021-2030 'Foarut mei de Fryske Feangreiden' vastgesteld. Met de Friese veenweideaanpak willen we de uitstoot van broeikasgassen en de negatieve gevolgen van de bodemdaling door veenoxidatie beperken. Ook het aanpassen van het watersysteem aan klimaatverandering en een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw zijn belangrijke doelen van deze aanpak. In zes gebiedsprocessen werken we samen met partners aan plannen of maatregelen om de veenweidedoelen te realiseren. Bij de vaststelling is afgesproken in 2022 en 2026 opnieuw te bekijken (herijken) of er aanpassingen nodig zijn in het Veenweideprogramma om de doelen te bereiken.

### Wat gaan we daar voor doen?

#### Gebiedsplan Aldeboarn de Deelen afgerond.

##### Voortgang maatregel ■

In het eerste kwartaal is gestart met de praktijksimulatie voor het flankerend beleid. Daarnaast is voortgang geboekt op het ontwikkelen van het gebiedsplan. De landelijke ontwikkelingen rondom het NPLG vragen extra aandacht en hebben gevolgen voor het proces waardoor er meer tijd nodig is. Doel was het gebiedsplan derde kwartaal 2023 af te ronden. Verwachting is dat het afronden van het gebiedsplan uitloopt tot begin 2024.

#### Implementatie aanpak hoogwatercircuits

##### Voortgang maatregel ■

Over de voortgang van de implementatie aanpak hoogwatercircuits zal het algemeen bestuur middels een separate brief geïnformeerd worden.

## Implementatie funderingsaanpak

### Voortgang maatregel

Na het besluit van het Algemeen Bestuur in december 2022 is gestart met het opzetten van het funderingsloket en het uitwerken van een subsidieregeling voor funderingsonderzoek. De financiële gevolgen van de aangenomen moties zijn uitgewerkt en er is bij zowel provincie als waterschap een besluit genomen over de dekking van de extra kosten als gevolg van deze moties. Een intermediair heeft gesprekken gevoerd met de zogenaamde 'code rood' gevallen en hier een advies over uitgebracht. Provincie en waterschap hebben besloten dit advies te volgen en hier uitvoering aan te geven. De uitwerking van de aanpak en de moties heeft extra tijd gevraagd. De eerder beoogde implementatie van het funderingsloket en openstelling van de subsidieregeling per 1 juli is daardoor vertraagd. De subsidieregeling voor funderingsonderzoek kan in september opgesteld. Het funderingsloket is nu voorzien in december.

### Wat willen we bereiken?

#### Peilbesluiten

De waterpeilen in het beheergebied zijn vastgelegd in peilbesluiten. Als de watergebiedsplannen klaar zijn, leggen we de actuele peilen vast in revisiepeilbesluiten. Peilafwijkingen die in de afgelopen jaren met een watervergunning zijn toegestaan, nemen we hierin mee. De revisiepeilbesluiten vormen de basis voor toekomstige partiële herzieningen, zoals vanuit de Watergebiedsplannen.

De uitvoering van de revisiepeilbesluiten is de afgelopen jaren vertraagd vanwege een interpretatieverschil met de provincie over het vervallen van de peilbesluitplicht in vrij afstromende gebieden. Hierover zijn in 2021 eenduidige afspraken gemaakt.

### Wat gaan we daar voor doen?

#### Vaststellen revisiepeilbesluiten Alde Feanen, Twizel en de Linde

### Voortgang maatregel

De revisiepeilbesluiten Alde Feanen, Twizel en De Linde zijn voor ca. 90-95% klaar. Er speelt op dit moment nog het vraagstuk hoe we omgaan met het vastleggen van waterpeilen in peilgebieden met een dik veenpakket, met name daar waar het veldpeil lager is dan het vastgestelde waterpeil. Dit zal in het derde kwartaal duidelijk worden. Daarna worden deze peilbesluiten afgerond tot een ontwerpversie die door het DB behandeld kan worden en ter inzage komen te liggen.

### Wat willen we bereiken?

#### Beheerplan waterlopen

Met het beheer en onderhoud van onze waterlopen zorgen we ervoor dat sloten voldoende water kunnen blijven aan- en afvoeren. Als waterschap willen we bij de uitvoering van de werkzaamheden zoveel mogelijk rekening houden met de planten en dieren langs en in de sloot.



In het beheer- en onderhoudsplan waterlopen staat beschreven wat wij hiervoor doen:

- Het uitvoeren van 'klein en groot onderhoud' van hoofdwaters in landelijk gebied. Denk aan maaien, hekkelen, baggeren, onderhouden van beschoeiingen en waar mogelijk inzaaien van een kruidenrijk mengsel om de biodiversiteit te vergroten.
- Toezicht houden op het ecologisch onderhoud van schouwwateren door eigenaren.
- Samenwerking met gemeenten voor onderhoud van waterlopen in bebouwd gebied.
- Het onderhouden van passieve kunstwerken, zoals dammen, duikers en sifons.
- Het bestrijden van exoten volgens het plan van aanpak plaagsoorten. Denk aan de grote waternavel, rivierkreeften en reuzebereklaauw.
- Het maken van afspraken met grondeigenaren over het zelf onderhouden van watergangen ('Right to Challenge') en het uitvoeren van bestaande contracten.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Opstellen BOP's stedelijk water per gemeente

#### Voortgang maatregel ■

Het opstellen van de BOP's (beheer-en onderhoudsplannen) kan pas starten als de beleidsregels zijn vastgesteld. Daarna wordt de overdracht van de assets naar het waterschap uitgewerkt en worden de beheer- en onderhoudsafspraken vastgelegd in de Legger en/of de nog op te stellen BOP's. In 2024 wordt, in samenwerking met de gemeenten, gestart met het opstellen van deze BOP's stedelijk water.

## Wat willen we bereiken?

### Peilbeheer

In het beheergebied van Wetterskip Fryslân bevinden zich circa 8.000 peilgebieden. Deze peilgebieden zijn vastgesteld en vastgelegd in de peilbesluitenkaart. De rayonbeheerder beheert deze peilen door middel van het gebruik van onze assets (stuwen, inlaten, gemalen, waterlopen, waterkeringen).

Bij iedere asset stellen we het peil in uit het geldende peilbesluit. Aan de hand van de peilschalen en software voor het bedienen van assets controleren we of het juiste peil is ingesteld.

Het beheren van de peilen is een continu proces waar rayonbeheerders, afhankelijk van de weersomstandigheden, een groot deel van hun beschikbare tijd mee bezig zijn. Daarnaast komen er meldingen binnen van te hoge of te lage waterstanden afhankelijk van de actuele weersomstandigheden. De rayonbeheerder reageert hierop door controle van het peil en eventueel het nemen van extra maatregelen. Tijdens periodes van droogte wordt waar nodig en waar mogelijk afgeweken van de peilbesluiten. De beheermaatregel (dreigend) watertekort geeft ons de ruimte om de peilen tijdelijk te verhogen. Tijdens periodes van wateroverlast, anticiperen we juist door de peilen tijdig te verlagen, om extra berging te creëren.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Instellen van peilen conform peilbesluiten kaart

#### Voortgang maatregel ■

In 91% van ons beheergebied zijn de peilbesluiten op orde. In 9% van ons beheergebied zit er verschil tussen het peilbesluitpeil en het beheerpeil. In veel gevallen is het beheerpeil het nieuwe peil wat nog via een revisie-peilbesluit vast moet worden gesteld.

Oorzaken: Er zijn locaties waar, met een goede reden, het vastgestelde peil echt niet meer te handhaven is. Hier is het beheerpeil lager ingesteld, maar dit moet nog worden geformaliseerd in een revisie-peilbesluit. Een andere oorzaak is dat er peilbesluiten zijn die nog zijn vastgesteld door voorlopers van Wetterskip Fryslân. Daar is toen de keuze gemaakt om het peil, dat is vastgelegd in het peilbesluit, lager te kiezen dan het beheerpeil, met de gedachte dat het waterpeil met de bodem mee kan dalen zonder dat er een nieuw peilbesluit nodig is.

Risico: De beheerpeilen hebben geen juridische status. Hierdoor bestaat het risico dat Wetterskip Fryslân bij een aansprakelijkheidsstelling voor geleden schade over moet gaan tot uitkering van een schadevergoeding.

Aanpak: Er wordt extra capaciteit ingehuurd om de resterende 9% sneller weg te werken. Prioritering wordt door de werkgroep peilbesluiten en de vakgroep rayonbeheer gedaan. Daarnaast wordt er door rayonbeheer extra capaciteit vrijgemaakt om input te leveren voor de nog op te stellen revisie-peilbesluiten.

## Wat willen we bereiken?

### Toezicht en handhaving

Door klimaatverandering krijgen we steeds vaker te maken met droogteperioden in voorjaar en zomer. We willen goed voorbereid zijn op deze situaties, zodat duidelijk is waar we in deze droogteperioden specifiek op toezien. Daarbij houden we rekening met (nieuw) beleid en nieuwe ontwikkelingen.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Opstellen meerjarenplan handhaving

#### Voortgang maatregel ■

Er wordt gewerkt aan een meerjarenplan VTH (Vergunningverlening Toezicht en Handhaving). In dit plan wordt voor de eerste keer ook vergunningverlening opgenomen. De planning is om in het vierde kwartaal van 2023 een nieuw meerjarenplan VTH aan het dagelijks bestuur en algemeen bestuur aan te bieden. Het is niet zeker of dit wordt gehaald. Uitvoering is vertraagd, mede veroorzaakt door hoge werkdruk voor vergunningverlening en handhaving. Dit komt doordat er aanzienlijk meer vergunningsaanvragen zijn.

## Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Watersystemen	75.255	78.613	115	78.728
Eindtotaal	75.255	78.613	115	78.728

### Toelichting op wijziging begroting 2023

**Energiekosten actieve kunstwerken (gemalen) € 115.000 meer kosten.** De elektriciteitskosten zijn met circa 40% gestegen voor netbeheer en levering. Ook is de BTW weer opgelopen van 9% in het 2e halfjaar 2022 naar 21%. Omdat ook in juli weer veel regenwater moest worden afgevoerd, wordt nu een overschrijding van het budget verwacht.

### **Reserveren budgetten**

We voorzien nu al dat een aantal budgetten niet volledig kunnen worden besteed in 2023. Dat betekent echter niet dat we het werk niet uitvoeren. In tegendeel zelfs, het werk is al bezig of start nog dit jaar, maar de oplevering is pas in 2024. Voor die werken waar dat voor geldt, willen we bij de jaarrekening een bestemmingsvoorstel doen. Op deze manier zijn we er zeker van dat we de rekeningen in 2024 kunnen betalen, zonder dat dit ten koste gaat van het in 2024 beschikbare budget.

Het gaat dan om de volgende budgetten:

- Funderingsaanpak € 200.000**  
Het lukt niet om het hele budget, dat met de eerste begrotingswijziging van 2023 is opgevoerd, nog in 2023 te besteden. Daarom zal er een voorstel voor de vorming van een bestemmingsreserve gedaan gaan worden omdat er dan invulling gegeven wordt de financiële verplichting 2023 afkomstig uit de aangenomen moties. De te verwachten meerkosten van de funderingsaanpak inclusief moties voor de jaren na 2023 zijn meegenomen bij de kaderbrief 2024-2028.
- Wegwerken achterstallig onderhoud stedelijk water gemeenten € 535.000**  
Op dit moment hebben maar twee gemeenten voorstellen gedaan om over te gaan tot uitvoering. Omdat op meer gemeenten was gerekend wordt het niet benutte budget opgenomen in de bestemmingsreserve.
- Baggeren grote vaarten € 335.000**  
Afwijkend van voorgaande jaren wordt nu in de prognose opgenomen wat daadwerkelijk wordt uitgegeven in het boekjaar. Een deel van het budget wordt in 2024 betaald. Hiervoor wordt bij de jaarrekening een bestemmingsreserve gevormd.
- Regiodeal € 310.000**  
De bijdrage van het rijk € 775.000 is voor twee jaar (2023 en 2024) ontvangen. Omdat een deel van de kosten in boekjaar 2024 zal landen, wordt een deel van de bijdrage opgenomen als vooruit ontvangen bedrag.
- Verouderde techniek € 200.000**  
Om alle gemalen te voorzien van de benodigde procesautomatisering is het nodig dat het niet benutte budget van 2023 beschikbaar is om de werkzaamheden alsnog in later te kunnen uitvoeren. Voorgesteld wordt daarom hiervoor een bestemmingsreserve te vormen.
- Waterconservering zandgronden € 175.000**  
Naast de eigen bijdrage van WF (62.500) is een bijdrage van € 173.500 van het Deltafonds ontvangen voor de subsidieregeling waterconservering. Conform de afspraak met het Algemeen Bestuur wordt het niet in 2023 uitbetaalde bedrag bij de jaarrekening meegenomen als dotatie aan de bestemmingsreserve.

## Investeringen

In onderstaande tabel is de eindewerk-inschatting per project weergegeven. De eindewerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afromingen en aanvullend krediet.

### Lopende projecten

bedragen x € 1.000

Watersystemen	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Kunstwerken actieve waterbeheersing	33.030	31.970	33.114	32.052	84	82
Inrichting Watersystemen	15.178	14.678	17.027	14.684	-/- 1.849	6
KRW-inrichtingsmaatregelen	9644	7020	9103	7013	-/-541	7
Programma /veenweide	500	288	500	289	0	1

### Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan € 100.000 of meer dan 5% worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

Bij deze voortgangsrapportage zijn voor deze opgaven geen projecten met afwijkingen

### Verstrekkingen

bedragen x € 1.000

	begroting 2023		Prognose 2 2023		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Kunstwerken en actieve waterbeheersing	10.650	10.650	10.650	10.650	0	0
Inrichting Watersystemen	591	591	200	200	-/- 391	-/- 391
KRW Inrichtingsmaatregelen	2.200	2.200	0	0	-/- 2.200	-/-2.200
Uitvoeringsprogramma Veenweide	300	300	125	125	-/- 175	-/- 175
Boezemgemaal(voorbereiding)	2.000	2.000	0	0	-/-2.000	-/-2.000
Totaal	<b>15.741</b>	<b>15.741</b>	<b>10.975</b>	<b>10.975</b>	<b>-/- 4.766</b>	<b>-/- 4.766</b>

## Toelichting op verstrekkingen

### Aangevraagd in 2023.

#### KRW Inrichtingsmaatregelen

De beschikbare verzamelkredieten worden niet in 2023 aangevraagd. Dit komt doordat we meer subsidies hebben ontvangen dan we op gerekend hadden. We hebben namelijk aan het begin van de planperiode de volledig toegezegde subsidie van de provincie Fryslân ontvangen. De resterende investeringsruimte KRW Inrichtingsmaatregelen, zal bij de KRW-evaluatie in 2024 betrokken worden. Dan zal het bestuur worden voorgelegd of er bijstellingen moeten worden gedaan t.a.v. het vastgestelde maatregelpakket KRW. Hiervoor kan, na bestuurlijke goedkeuring het saldo van de resterende investeringsruimte gebruikt gaan worden.

#### Boezemgemaal

Het is nog niet duidelijk of en wanneer er gestart kan worden met de voorbereiding van een extra boezem gemaal. Dit is afhankelijk van de keuzen en uitkomsten van de lopende processen die voortvloeien uit de strategische programma's over de toekomstige inrichting van Friesland. In juli 2023 is de BOVI vastgesteld, deze vormt het kader voor het nog op te stellen Boezemplan, welke in 2024 opgesteld gaat worden. Dit boezemplan is weer randvoorwaardelijk voor de keuze of er een extra boezemgemaal noodzakelijk is.

## Risico's

De prijzen van materialen zijn onverminderd hoog waardoor we minder kunnen doen voor hetzelfde geld.

Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave watersysteem.

## Opgave Waterketen

Portefeuillehouder: Remco van Maurik

### Beleidsvelden

- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
- Planvorming

### Actuele ontwikkelingen en trends

De meest actuele ontwikkeling is dat de EU een nieuwe Richtlijn Stedelijk Afvalwater in de maak heeft. Deze richtlijn ligt nu ter inzage bij de lidstaten van de EU. De verwachting is dat deze eind 2024 wordt vastgesteld en in werking treedt. Deze richtlijn is veel omvattend. Zo worden effluenteisen voor nutriënten flink aangescherpt. Onze rwzi's in Heerenveen en Leeuwarden krijgen hier als eerste mee te maken. Op basis van de huidige concept richtlijn vraagt dit voor 2035 de eerste aanpassingen. De verscherpte nutriënteisen voor ons nog niet zo spannend, wel dat dezelfde richtlijn ook eisen gaat stellen aan de verwijdering van medicijnresten. Onze RWZI's zullen uiteindelijk 80% van de medicijnen moeten verwijderen, welke en hoe wordt nog definitief vastgesteld. De monitoringsfrequentie gaat ook omhoog (betekent veel voor ons lab). Als laatste wordt verwacht, ook weer op basis van de richtlijn zoals deze er nu ligt, dat onze zuiveringsinstallaties energieneutraal worden (voor 2040, en binnen het hek van de zuivering).

Trends die we zien zijn dat het (schone) water dat we produceren meer nuttig gaan inzetten (water-op-maat, tbv natuur, industrie, et cetera). Daarnaast vertegenwoordigt afvalwater een waarde. De trend is deze waarde te benutten (circulair en klimaatpositief). Een andere trend is om de benodigde infrastructuur meer adaptief (wendbaar) te maken en de principes van assetmanagement goed toe te passen en de mogelijkheden van procesautomatisering ten volle te benutten.

We onderzoeken welke alternatieven er zijn voor het verbruik van drinkwater voor het zuiveringsproces en passen het ontwerp van onze RWZI's daar op aan. Verder denken we mee in nationale gremia om het gezuiverde afvalwater te gebruiken voor industriële toepassingen.

### Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
Actualiseren optimalisatiestudie Sint Annaparochie	Groen
Onderzoeken mogelijkheden zuiveringskring Akkrum	Groen
Afronden herijking procesautomatisering rwzi's	Oranje
Visie inrichting architectuur procesautomatisering	Oranje
Opstellen investeringsplan procesautomatisering	Oranje
Volgen ontwikkelingen rioolstelsels bij gemeenten en zonodig omzetten in plannen	Groen
Inventariseren welke overstorten nog tot problemen leiden ihkv KRW	Oranje
Bespreken afvalwatersituatie met bedrijven	Groen
Uitbreiden beluchttingscapaciteit rwzi Heerenveen	Oranje
Reductieplan emissies stikstof en fosfaat aan AB voorleggen	Groen
Energiebesparingsplan waterketen opstellen en uitvoeren	Groen
Emissiebesparingsplan waterketen opstellen	Groen
Uitvoeren fase 2 zon op rwzi's	Oranje
Samenwerken met derden mbt energietransitie	Groen
Inzetten op het terugwinnen van grondstoffen	Groen
Afronden proeven demo-installatie PHA2Use	Groen
Heroverwegen betrokkenheid terugwinnen cellulose	Groen
Onderzoek naar fosfaatverwijdering	Groen
Maatregelenpakket vitale en kwetsbare assets gereed	Groen
Waterakkoord met gemeente Leeuwarden (De Hemrik) gesloten	Oranje
Waterakkoord met gemeente Súdwest-Fryslân gesloten	Oranje
Vernieuwen demosite Leeuwarden en afsluiten nieuwe contracten	Groen
Besluit AB verlenging of stopzetten Waterschoon 3.0 Sneek	Groen
Onderzoek effecten medicijnresten op het waterleven. Deelname Netwerk Medicijnresten Noord Nederland.	Groen
Onderzoek naar de belasting op onze rwzi's door zware metalen en overige microverontreinigingen	Groen
Voortgang investering fase 1 Heerenveen en Leeuwarden binnen krediet en planning	Rood

## Wat willen we bereiken?

### Informatiebeveiliging

Het zuiveringsproces is in hoge mate geautomatiseerd. Daarom is cybersecurity een belangrijk thema voor ons. Hierover zijn in 2018 landelijke afspraken gemaakt binnen het Bestuursakkoord Water (BAW). In de daaropvolgende jaren hebben we diverse maatregelen genomen om het aantal kwetsbare onderdelen in het proces te verminderen.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Afronden herijking procesautomatisering rwzi's

#### Voortgang maatregel ■

Het project procesautomatisering is in 2023 breder getrokken dan alleen de opgave waterketen. Na gesprekken bleek dat er ook procesautomatisering-vraagstukken speelden elders in de organisatie en er kansen werden gezien om zaken te verbinden. Meer uniformiteit in procesautomatisering binnen de organisatie bijvoorbeeld. Dit is aanleiding geweest om het project breder te trekken. Het breder trekken heeft meer tijd gekost en heeft effect op de gehele projectplanning, waardoor het project nog niet is afgerond.

## **Opstellen investeringsplan procesautomatisering**

### **Voortgang maatregel**

Op dit moment wordt eerst gewerkt aan een visie-document. Op basis van dit visie-document wordt een eerste versie van een investeringsplan gemaakt. De verwachting is niet dat er voor de begroting 2024 al indicatieve bedragen hiervoor opgenomen kunnen worden. Zodra deze er wel liggen zullen we deze op een eerste volgende moment met het bestuur worden gedeeld.

## **Visie inrichting architectuur procesautomatisering**

### **Voortgang maatregel**

Zie "Afronden herijkingen procesautomatisering rwzi's"

## **Wat willen we bereiken?**

### **Minder regen in riool opvangen**

Hemelwater komt voor een deel via het verharde oppervlak in het rioelstelsel terecht. Daardoor zien we een verschil in het aanbod van afvalwater tussen droge en natte jaren. We willen bereiken dat het regenwater uiteindelijk uit de (afvalwater)keten verdwijnt, zodat onze assets hier niet meer mee worden belast. Dus blijven we het afkoppelen van hemelwater van het vuilwaterriool stimuleren. Hier zijn we voortdurend met gemeenten over in overleg. Afspraken leggen we waar nodig vast in Waterakkoorden.

## **Wat gaan we daar voor doen?**

### **Inventariseren welke overstorten nog tot problemen leiden ihkv KRW**

#### **Voortgang maatregel**

De aandacht (en een mogelijke aanpak) van overstorten maakt onderdeel uit van het KRW programma. Binnen de WON (Waterketenonderzoek Noord Nederland, een technologische vereniging waar WF lid van is) wordt een methodiek ontwikkeld om de impact van overstorten te kunnen prioriteren. Hiermee willen we bereiken dat overstorten die een mogelijk knelpunt zijn voor de waterkwaliteit inzichtelijk worden. Deze methodiek zijn we op dit moment aan het valideren binnen gemeenten.

### **Uitbreiden beluchtingscapaciteit rwzi Heerenveen**

#### **Voortgang maatregel**

De uitbreiding van beluchtingscapaciteit, die nodig is om voldoende zuiveringscapaciteit voor de industrie beschikbaar te hebben, is onder handen. De vertraging waarover eerder is gerapporteerd, is ingelopen. De beluchtingscapaciteit wordt uitgebreid door het vervangen van de bestaande installatie door een installatie met een grotere capaciteit.



## Wat willen we bereiken?

### Opwekken van energie

We willen voor 2025 zelf in onze energiebehoefte voorzien. Dat doel hebben we in 2022 gehaald uit een mix van biogas, zonnepanelen en windmolens. Toch zal de behoefte aan elektriciteit groeien door het verder elektrificeren van onze processen en transport. In de strategische visie van de Unie van Waterschappen 'Op weg naar klimaatneutraliteit' staat dat waterschappen meer mogen opwekken dan het eigen verbruik om de eigen CO2 uitstoot te compenseren. Dit kan een kosteneffectief alternatief zijn. Bijvoorbeeld wanneer investeringen in het terugdringen van uitstoot van methaan en lachgas meer tijd nodig hebben of duurder uitvallen.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Uitvoeren fase 2 zon op rwzi's

#### Voortgang maatregel ■

Het project Zon op RWZI Fase 2 loopt. Er is geïnventariseerd op welke locaties het nog kosteneffectief is om extra zonnepanelen te plaatsen. Deze locaties zijn gevonden. Op dit moment wordt er een aanbesteding voorbereid.

## Wat willen we bereiken?

### Waterakkoorden

Er is geen verplichting meer om basisrioleringsplannen en gemeentelijke rioleringsplannen op te stellen. En daarmee ook geen natuurlijk moment voor overleg en afstemming met gemeenten over de afvalwaterketen en de afnameverplichting van het waterschap. Met het opstellen van waterakkoorden leggen we een nieuwe basis onder deze samenwerking. We maken afspraken over het stedelijk watersysteem, zowel over afvalwater, oppervlaktewater als over grondwater. Dit wordt gezien als de nieuwe manier van werken, ook nu de Omgevingswet in werking treedt.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Waterakkoord met gemeente Leeuwarden gesloten

#### Voortgang maatregel ■

De aanleiding om een (breed) waterakkoord te sluiten met Leeuwarden was het voornemen van Friesland Campina Leeuwarden om de fabriek te gaan uitbreiden. Hiervoor waren wij genoodzaakt om een vierde nabezinktank te gaan bouwen op RWZI Leeuwarden. Gesprekken met het bedrijf hebben niet opgeleverd, ook gaat de voorziene uitbreiding niet door. Onderdeel van de gesprekken met FC was ook dat de gemeente Leeuwarden meer zou oppervlak zou afkoppelen van de riolering. Dit oppervlak was gevonden op industrieterrein De Hemrik. Hiervoor had WF € 450.000 beschikbaar. Met deze investering zouden wij de bouw van een nabezinktank uitsparen. Nu de uitbreiding van FC niet doorgaat is de bouw van een vierde nabezinktank (voorlopig) ook van de baan.

## Waterakkoord met gemeente Súdwest-Fryslân gesloten

### Voortgang maatregel ■

Het akkoord met gemeente Súdwest-Fryslân/Woudsend wordt nog niet in 2023 gesloten: er vindt eerst gezamenlijk onderzoek naar optimale maatregelen gericht op klimaatadaptatie in bebouwd gebied plaats. Wetterskip Fryslân en gemeente rekenen samen integraal aan maatregelen in zowel de waterketen als het watersysteem, als voorwerk voor een later (na 2023) te sluiten waterakkoord. Deze benadering is nieuw en wordt als pilot gezien voor een bredere toepassing in Fryslân.

## Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Waterketen	45.759	45.998	0	45.998
Eindtotaal	45.759	45.998	0	45.998

### Toelichting op wijziging begroting 2023

De verwachte afwijkingen van de begroting voor de opgave waterketen compenseren elkaar, zodat de begrotingsomvang niet wijzigt. Wel verwachten we binnen de opgave een aantal afwijkingen waarover we u graag informeren en die we als begrotingswijziging voorstellen.

#### Afkoppelbijdrage € 450.000 voordelig

Er is in de begroting van 2023 een incidenteel budget van € 450.000 voor afkoppelen van de riolering in gemeente Leeuwarden toegekend. De inzichten en ontwikkelingen in de aanvoer naar onze RWZI zijn zodanig gewijzigd dat we investeringen de komende 10 jaar niet meer kunnen uitstellen. De RWZI zit hydraulisch en biologisch op het maximum van zijn capaciteit waarbij de afkoppelmaatregelen onvoldoende extra ruimte bieden. De bijdrage aan de gemeente is om die reden niet te rechtvaardigen.

#### Energiekosten € 350.000 voordelig

Er zijn extra baten voor terug geleverde elektriciteit, omdat zonneparken uitsluitend aan het net terug leveren, zonder eigen verbruik. Hiervoor gelden andere tarieven. Omdat de prijzen voor elektriciteit op deze EPEX spotmarkt afgelopen zomer een piek hebben vertoond, betekent dit dat de financiële opbrengsten aanzienlijk hoger zijn dan vooraf was ingeschat. Daarnaast heeft de leverancier, na signalering door onze energiecoördinator, de opbrengst voor twee zonneparken voor het eerst en met terugwerkende kracht vergoed.

#### Projecturen € 300.000 nadelig

De productieve uren van de interne projectorganisatie zijn lager dan begroot. De urenbesteding aan investeringsprojecten dreigt 25% lager te worden dan begroot. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn het faillissement van een aannemer van twee lopende projecten en de vertraging die ontstaat bij het complexe project voor de nieuwe slibontwateringsinstallatie. Hierdoor komen meer (indirecte) kosten ten laste van de exploitatie.

#### Chemicaliën € 150.000 nadelig

Ijzerchloride kan niet meer in bulk worden aangekocht, in afwachting van de bouw van de nieuwe doseerinstallatie in Heerenveen. Als tijdelijke maatregel wordt deze hulpstof in kleine eenheden gekocht tegen een fors hoger tarief.

### Slibuitspoeling € 150.000 nadelig

Bij het lozingspunt van rwzi Drachten moest een sliblaag van de waterbodem worden verwijderd, veroorzaakt door jarenlange uitspoeling van de nabezinktank. Het ontwerp van de rwzi is zodanig dat slibuitspoeling zich ook in de toekomst kan voordoen. Voor het ontvangende oppervlaktewater zijn de KRW-normen van toepassing, hetgeen urgentie van de incidentele baggerwerkzaamheden onderstreept.

### Slibafzet € 200.000 nadelig

De brandstofprijs voor HVO 100 is sterker gestegen dan de prijsindex in de begroting. In 2022 heeft het algemeen bestuur besloten om CO2 reductie te realiseren door over te stappen van inkoop van fossiele brandstoffen naar HVO 100. Daarnaast is de prijsindex volgens het contract voor slibafzet sterker gestegen dan bij de eerste voortgangsrapportage was voorzien.

## Investeringsen

In onderstaande tabel is de eindewerk-inschatting per project weergegeven. De eindewerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief de door het Bestuur vastgestelde kredietbijstellingen.

### Lopende projecten

*bedragen x € 1.000*

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
RWZI's en transportstelsels	21.853	21.853	21.596	21.596	-/-257	-/-257
Energiemaatregelen	2.958	2.958	2.958	2.958	0	0
Optimaliseren slibketen L'warden en H'veen	49.950	49.950	49.950	49.950	0	0

### Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan € 100.000 of meer dan 5% worden toegelicht. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

*bedragen x € 1.000*

	Krediet		Eindewerkinschatting (EWI)		Netto afwijking		Toelichting
	Bruto	Netto (A)	Bruto	Netto (B)	€ B-A	in %	
rwzi Bolsward	8.500	8.500	8.500	8.500	P.M.		A
Optimalisatie Slibketen Leeuwarden fase 1	11.600	11.600	11.100	11.100	-/- 500	4.3%	B
Optimalisatie Slibketen SOI Heerenveen fase 1	38.350	38.350	38.850	38.850	500	0,8%	C
Persleiding Westhoek	400	400	305	305	-/-95	24%	D
Rioolgemaal Exmorra	555	555	505	505	-/-50	9%	E

### Toelichting op onder- of overschrijding

#### A. rwzi Bolsward

Eind 2022 is onze aannemer failliet verklaard. Door het faillissement en overdracht naar een rechtsopvolger is ongeveer 6 maanden vertraging opgetreden. Deze vertraging heeft meer kosten met zich meegebracht waardoor het beschikbare krediet waarschijnlijk niet toereikend zal zijn. Dit wordt in 2023-Q4 duidelijk. Naar verwachting kan het project nog wel dit jaar worden opgeleverd.

#### B. Optimalisatie Slibketen Leeuwarden fase 1 (onderschrijding € 500.000)

Er wordt een onderschrijding van € 0,5 mln. verwacht. De onderschrijding is veroorzaakt door adequate beheersing van de risico's en een strikte bewaking van de projectscope. De oplevering is een paar maanden uitgesteld omdat een deel van de nieuwe constructie voor de afdekking van de gashouder is ingestort. Het is nog niet duidelijk welke partij aansprakelijk is voor de betrouwbaarheid van de geplaatste afdekking van de buffertank. We houden de post onvoorzien nog in tact voor de nazorgfase. In VR II wordt aan het AB voorgesteld om een overschot van € 0,5 mln. over te hevelen naar het project SOI Heerenveen.

#### C. Optimalisatie Slibketen SOI Heerenveen (overschrijding € 500.000)

De aanneemsom voor de bouw van de nieuwe SOI is hoger uitgevallen door de marktomstandigheden. In VR II stellen we aan het AB voor om aanvullend krediet hiervoor toe te kennen.

De overschrijding wordt mede veroorzaakt door een hogere inschrijfsom van de aannemer ten opzichte van de raming. Door vermeende tegenstrijdigheden in het bestek is tevens een vertragsclaim opgelegd door de aannemer. In samenwerking met juridische zaken wordt bekeken in hoeverre deze claim gegrond is.

#### D. Persleiding Westhoek (onderschrijding € 95.000 )

Het Wetterskip participeert in een project van de gemeente Waadhoeke. Onze participatie bestaat uit een financiële bijdrage en toezicht. Het project kent twee meevallende aanbestedingen en een voorspoedige uitvoering. Om deze redenen kan het beschikbare krediet met € 95.000 worden verlaagd.

#### E. Rioolgemaal Exmorra (onderschrijding € 50.000 )

Het Wetterskip participeert in een project van de gemeente Súdwest-Fryslân. Onze participatie bestaat uit een financiële bijdrage en toezicht. Het project kent een meevallende aanbesteding. Om deze redenen kan het beschikbare krediet met € 50.000 worden verlaagd.

### **Verstrekingen**

*bedragen x € 1.000*

	begroting 2023		Prognose 2 2023		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
RWZI en transportstelsel	7.250	7.250	7.250	7.250	0	0
Energiemaatregelen	2.059	2.059	2.500	2.500	441	441
Groot Onderhoud en KAM	1.700	1.700	1.700	1.700	0	0
<b>Totaal</b>	<b>11.009</b>	<b>11.009</b>	<b>11.450</b>	<b>11.450</b>	<b>441</b>	<b>441</b>

### **Toelichting op verstrekingen**

#### RWZI en transportstelsel

In het najaar volgt een aantal kredietvoorstellen, waaronder voorbereidingskredieten voor RWZI Franeker / St. Annaparochie en RWZI Akkrum, en voor persleiding Nijega - Opeinde. Het begrote investeringsvolume wordt naar verwachting ook aangevraagd.

#### Energiemaatregelen

Er is voor een hoger bedrag aan krediet verstrekt dan beschikbaar is in 2023. Dit wordt gedekt uit daarvoor nog beschikbare investeringsruimte uit voorgaande jaren.

## Risico's

De risico's met betrekking tot de opgave Waterketen zijn in kaart gebracht. Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave Waterketen. In samenwerking met de nieuwe risicomanager worden de risico's die gelden voor de opgave Waterketen steeds beter ontwikkeld om het risico te verkleinen.

## Opgave Bedrijfsvoering

Portefeuillehouders: Luzette Kroon, Frank Jorna, Remco van Maurik

### Beleidsvelden

- Bestuur en externe communicatie
- Heffing en invordering
- Planvorming

### Actuele ontwikkelingen en trends

Zoals in de vorige voortgangsrapportage gemeld heeft Wetterskip een nieuw financieel systeem aangeschaft. Dit zal per 1 januari 2024 worden ingevoerd. De komende maanden wordt proef gedraaid. Dit wordt een cruciale fase voorafgaand aan de daadwerkelijke invoering, waarin duidelijk zal worden of er nog hobbels zijn die geëffend moeten worden alvorens tot invoering per 1 januari 2024 kan worden overgegaan.

Daarnaast zal in de komende periode de aandacht uit gaan naar de opzet en invulling van het uitvoeringsplan digitalisering. De uitvoering van de hoogst noodzakelijke vernieuwingen zal de komende jaren veel van de organisatie vragen. De bestaande menskracht op vooral ICT gebied is hiervoor ontoereikend. Het zal echter gezien de krapte op de arbeidsmarkt nog een hele opgave worden om de benodigde kwaliteit aan medewerkers binnen te halen. Krapte op de arbeidsmarkt en moeilijkheden bij het invullen van vacatures speelt overigens niet alleen op het terrein van ICT.

Het aantal vacatures binnen Wetterskip Fryslân is in juli 2023 al gelijk aan het jaarlijkse gemiddelde van reguliere vacatures. Deze verschuiving leidt tot mogelijke vertraging op projecten en het verlies van kennis. De oplossing zit in een proactieve aanpak en strategische maatregelen om de juiste talenten aan te trekken en te behouden binnen de organisatie.

Inmiddels is ook het Klant Contact Centrum (KCC) ingericht. Door dit KCC zijn we nu beter bereikbaar voor de omgeving en kunnen we vragen sneller en beter beantwoorden.

### Voortgang beleidsdoelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 2
Onderzoek naar applicatie opstellen P&C-producten en invoeren	Groen
Vereenvoudigen financiële administratie	Groen
Introduceren nieuwe cloudoplossing datapakhuis	Groen
In kaart brengen behoeftes digitale infrastructuur, aannemen Enterprise-architect	Groen
Extra servicedeskmedewerker en systeembeheerder aannemen	Groen
Invoeren (met andere waterschappen) van een SOC	Oranje
Waakvlamcontract afsluiten met leverancier IT-security	Oranje
Uitvoeren laatste maatregelen BIO en AVG	Groen
Inzetten op communicatie en bewustwording BIO en AVG	Groen
Collectief cloudcontract met andere waterschappen	Groen
Landelijke dashboards WK, WS en veiligheid	Groen
Traineeprogramma DEEP voor professionals	Groen
Werken aan een goede informatiepositie	Groen
Werken aan bewustzijn en samenwerking tav digitale transformatie	Groen
Voorleggen AB definitief besluit LIMS	Groen
Vier informatiecategorieën Woo invoeren en afronden	Groen
Alle klantcontacten zaakgericht afhandelen	Groen
Gebruik van DigiD-herkenning, webformulieren en sjablonen	Groen
Aantrekken tweede functioneel beheerder zaakstelsel	Groen
Monitoren kwaliteit en kwantiteit dienstverlening en daarover rapporteren	Groen
Opstellen kwaliteitshandvest dienstverlening	Groen
Gehele wagenpark rijdt op blauwe diesel of elektrisch	Groen
Plan laadinfrastructuur 2023-2030 gereed	Groen
Uitwerken uitgangspunten klimaatneutraal en circulair inkomen en voorleggen aan DB	Groen
Starten project voor aanleveren grondwaterreeksen	Groen
Opstellen meerjarenplan Toezicht en Handhaving periode 2023-2027	Groen
Opstellen voorstel nieuw beleid en regelgeving mbt ondermijning en voorleggen aan AB	Oranje

## Wat willen we bereiken?

### Informatiebeveiliging en privacy

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) hanteren we als richtlijnen voor informatiebeveiliging en privacybescherming. Ook in 2023 verbeteren we onze beveiliging om acute bedreigingen voor de informatieveiligheid het hoofd te kunnen blijven bieden. Dat doen we intern én in samenwerking met externe partijen. Door het moderniseren van ons ICT-landschap is daar minder beheer nodig. Die ruimte en tijd zetten we in om de nodige maatregelen uit te voeren.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Invoeren (met andere waterschappen) van een SOC (security operating center)

#### Voortgang maatregel ■

Project bij Het Waterschapshuis (hWh) kent vertraging. Wetterskip Fryslân is hierover in gesprek met het hWh. In september volgt de herbeoordeling.

## Waakvlamcontract afsluiten met leverancier IT-security

### Voortgang maatregel ■

Aanbesteding nog niet gestart bij het Waterschapshuis en kent daarmee vertraging.

## Wat willen we bereiken?

### Ondermijning

Op 5 juli 2022 hebben onze dijkgraaf, de Commissaris van de Koning en alle burgemeesters in de provincie Fryslân de Intentieverklaring Friese Norm 'Gezamenlijke aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit' ondertekend. De komende twee jaren gaan we als Friese overheden gezamenlijk aan de slag met het uitvoeren van de ambities uit de intentieverklaring.

## Wat gaan we daar voor doen?

### Opstellen voorstel nieuw beleid en regelgeving mbt ondermijning en voorleggen aan AB

### Voortgang maatregel ■

We zijn bezig met een weerbaarheidsscan, die laten we uitvoeren op de organisatie. Dit is een stap die voorafgaand aan deze maatregel. Aan de hand van de weerbaarheidsscan kunnen we in 2024 vervolgstappen nemen.

## Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Actuele begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Bedrijfsvoering	12.580	13.732	-1.548	12.184
Eindtotaal	12.580	13.732	-1.548	12.184

### Toelichting op wijziging begroting 2023

#### PHA2USE

In de vergadering van het algemeen bestuur van 20 februari 2023 is besloten om een extra bijdrage te doen van € 185.000 voor de verlenging van dit project. De dekking voor dit project is de bestemmingsreserve Innovatie. Daartoe wordt nu de begroting 2023 opgehoogd, tegelijk met de extra onttrekking aan de bestemmingsreserve.

#### Afschrijvingen (€ 156.000 voordelig)

De afschrijvingslast is naar beneden bijgesteld, onder meer naar aanleiding van de activeringsronde per 1 juli.

#### Salarissen (€ 250.000 voordelig)

Salariskosten vallen in 2023 lager uit. Dit komt door verloop van personeel en omdat vacatures langer openstaan door schaarste in de markt.



### Implementatiekosten cloud-software (€ 100.000 voordelig)

Voor de overgang naar cloud oplossingen is een apart implementatiebudget beschikbaar gesteld. Wij verwachten niet het gehele budget nodig te hebben in 2023.

### Verkoop van grond (€ 70.000 voordelig)

Bij verkoop van grond wordt voorzichtigheidshalve de realisatie geprognosticeerd, hetgeen tot een positieve bijstelling leidt ten opzichte van de eerste voortgangsrapportage.

### Tegemoetkoming BZK Toeslagenaffaire 2021 (€ 138.000 Voordelig)

Als gevolg van de toeslagenaffaire, zijn in het verleden diverse belastingaanslagen van onze inwoners kwijtgescholden. De Unie van Waterschappen en het Rijk hebben samen afgesproken dat kwijtscheldingen als gevolg van de toeslagenaffaire geen effect mogen hebben op de inkomsten van lagere overheden. Daarom krijgen wij alsnog een incidentele uitkering ter compensatie van deze extra kwijtschelding.

### Rente (€ 1.019.000 voordelig)

Bij het opstellen van de begroting 2023 werd uitgegaan van een negatief saldo van de liquide middelen aan het begin van het jaar. Begin 2023 bleek het saldo positief te zijn. Door de gestegen rente wordt nu rekening gehouden met een hogere rentebate van € 300.000. Door het hogere beginsaldo is het niet noodzakelijk om in 2023 nieuwe langlopende leningen af te sluiten wat een voordeel oplevert van € 287.000.

In april en juni 2023 zijn twee herfinancieringen uitgevoerd waarbij leningen met een relatief hoog rentepercentage vervroegd zijn afgelost en vervangen door nieuwe leningen met een lager rentepercentage en langere looptijd. Voordeel € 232.000. Aan de onderhanden investeringswerken zal in 2023 meer rente worden toegerekend wat in de exploitatie een voordeel van € 200.000 oplevert.

## Investerings

### Verstrekingen

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023		Prognose 1 2023		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Investerings IM	714	714	714	714	0	0
Investerings t.b.v. Laboratorium	2.155	2.155	2.155	2.155	0	0
Verkiezingen	576	576	576	576	0	0
Vervanging materieel, voertuigen en overig	656	656	656	656	0	0
<b>Totaal</b>	<b>4.101</b>	<b>4.101</b>	<b>4.101</b>	<b>4.101</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

## Risico's

### 1. Prijzen contracten, lange levertijden

De prijsstijgingen in contracten zijn al in het begin 2023 doorgevoerd. Hier zien wij geen risico meer voor 2023 omdat de inflatie aftopt en geen verdere prijsstijgingen verwachten. Een risico dat nog wel bestaat is de Risicoregeling contracten (verrekening achteraf op basis van indexcijfers 2023). Door deze contracten is de kans aanwezig dat er nog extra kosten door leveranciers in rekening gebracht kunnen worden. De inschatting is dat dit kan oplopen tot € 200.000.

2. Het aantal vacatures binnen Wetterskip Fryslân is in juli 2023 al gelijk aan het jaarlijkse gemiddelde van reguliere vacatures.

Er is dit jaar bij Wetterskip Fryslân sprake van meer vacatures dan in voorgaande jaren. Deze verschuiving is in lijn met marktontwikkelingen. Er wordt tegenwoordig sneller voor een andere baan gekozen. Een consequentie hiervan is vertraging op projecten en het verlies van kennis voor de organisatie.

We werken aan twee sporen om de consequenties te mitigeren;

- We proberen de beweegredenen van ons personeel om te blijven dan wel te vertrekken inzichtelijk te maken en daarbij rekening te houden bij het aantrekken van nieuwe medewerkers dan wel het faciliteren van de blijvers.

- Het blijkt uit ervaring dat werving van specialisme in deze markt een uitdaging blijft. We blijven onze werving methodes, formatie-indeling en focus aanpassen op de vraag vanuit de markt om deze zo goed en professioneel mogelijk te benaderen.

## Belastingopbrengsten

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen op het gebied van de netto belastingopbrengsten toegelicht.

### Netto belastingopbrengsten

*De inkomsten van het waterschap worden hoofdzakelijk bepaald door de belastingopbrengsten. De belastingen bestaan voor de taak watersysteembeheer uit de heffing van de omslagen ingezetenen, gebouwd, ongebouwd, natuur en de verontreinigingsheffing. Voor de taak zuiveringsbeheer is er de zuiveringsheffing. De netto belastingopbrengsten bestaan uit de bruto belastingopbrengsten minus de kwijtschelding en oninbaarheid. De prognose is gebaseerd op de prognose van het Noordelijk Belasting Kantoor over het eerste halfjaar van 2023.*

#### Watersysteembeheer

##### Watersysteemheffing Gebouwd

De meeropbrengst van de categorie gebouwd in de tweede voortgangsrapportage 2023 bedraagt ten opzichte van de gewijzigde begroting € 479.000. Dit bedrag bestaat uit een meeropbrengst over voorgaande jaren en het effect van gestegen WOZ-waarden. Daarnaast heeft een hoger aantal opgelegde heffingseenheden in de voorgaande jaren ook een verhogend effect in het huidige jaar.

##### Watersysteemheffing Ongebouwd

Op basis van het eerste kwartaal werd een lagere opbrengst verwacht. Op basis van het tweede kwartaal valt dit enigszins mee. Daarnaast is er sprake van meeropbrengst over voorgaande jaren. Per saldo een hogere opbrengst van € 63.000 t.o.v. de gewijzigde begroting.

##### Verontreinigingsheffing bedrijven

Hier is sprake van een hogere opbrengst voorzien van € 82.000. Dit zit deels in een meetbedrijf dat meer gaat lozen en voor het overige in de verwachte waterverbruiken van de tabelbedrijven. Daarnaast is de opbrengst voorgaande jaren € 29.000 hoger.

#### Zuiveringsbeheer

##### Zuiveringsheffing bedrijven

Door de extra lozingen van een meetbedrijf komen we € 293.000 hoger uit dan de gewijzigde begroting.

#### Kwijtschelding

Wetterskip Fryslân hanteert per 1-1 -2023 voor de kwijtschelding de vermogensnorm verruiming. Op basis van de realisatie van het eerste half jaar houden we rekening met € 585.000 lagere aanvragen voor kwijtschelding dan begroot.

## Bestemmingsreserves

### Bestemmingsreserves ontwikkeling 2023

In onderstaand overzicht worden de bestemmingsreserves weergegeven zoals deze op onze balans staan. Bij de eerste voortgangsrapportage 2023 is bepaald dat we in 2023 een bedrag van € 3.141.000 uit de bestemmingsreserves zouden onttrekken. De begroting is toen ook met hetzelfde bedrag opgehoogd. Bij de tweede voortgangsrapportage zijn er een aantal mutaties op de vastgestelde onttrekkingen:

1. Bestemmingsreserve Innovatie: bij de eerste voortgangsrapportage was de verwachting dat wij 157.000 zouden onttrekken. Bij de tweede voortgangsrapportage willen wij graag in totaal € 342.000 onttrekken, een extra onttrekking van € 185.000 voor het project PHA2USE. Deze onttrekking is op 20 februari 2023 door het algemeen bestuur besloten.
2. Bestemmingsreserve Doorontwikkeling organisatie: deze onttrekking was begroot op € 25.000. Echter, blijkt deze onttrekking in 2023 niet noodzakelijk en stellen wij voor om deze te laten vervallen.
3. Bestemmingsreserve Implementatie omgevingswet: dit project wordt dit jaar nog afgerond en de kosten kunnen worden opgevangen binnen de bestaande begroting. Deze bestemmingsreserve van € 306.000 kan daarom vrijvallen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkeling van de bestemmingsreserves 2023.

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2022	Toevoeging (+) 2023	Onttrekking / vrijval (-) 2023	Balans per 31-12-2023
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Opwaarderen serviceniveau gegevensbeheer	55	-	-	55
Generatiebeleid	370	-	-	370
Innovatie	803	-	342	461
Renovatie sluizen Lauwersoog	795	-	239	556
HWBP	1.561	-	-	1.561
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	674	-	47	627
Doorontwikkeling organisatie	132	-	-	132
<i>Subtotaal langdurige bestemmingsreserves</i>	<i>4.390</i>	<i>-</i>	<i>628</i>	<i>3.762</i>
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Implementatie omgevingswet	306	0	306	0
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	157	0	0	157
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	500	0	0	500
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
Waterconservering zandgronden	63	0	0	63
Opstellen biodiversiteitsplan	200	0	50	150
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd</i>	<i>2.164</i>	<i>-</i>	<i>356</i>	<i>1.808</i>
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
Loopbrug hoofdkantoor	150	-	150	-
Verouderde techniek	200	-	200	-
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	1.505	-	-	1.505
Baggeren grote vaarten	1.181	-	1.181	-
KCC (KlantenContactCenter)	100	-	100	-
Inzet Woudagemaal en compensatie werk met bijzondere eisen	88	-	88	-
Baggeren waterkwaliteit	200	-	200	-
BOVI	110	-	110	-
Toegangsbeveiliging	150	-	150	-
Overdracht Primaire keringen	55	-	55	-
Huur centrifuge	259	-	259	-
Sloop rioolgemaal Exmorra	80	-	80	-
100 jarig bestaan Woudagemaal	50	-	50	-
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>	<i>4.128</i>	<i>-</i>	<i>2.623</i>	<i>1.505</i>
<b>Totaal bestemmingsreserves</b>	<b>10.682</b>	<b>-</b>	<b>3.607</b>	<b>7.075</b>